

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת חוקת, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון שכג), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ופשוט שלפעמים מעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנוכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונוכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות האחים
הרה"ח הרה"ת ישראל אפרים מנשה שי'
והרה"ח הרה"ת יוסף משה שי'
וכל בני משפחתם שיחיו
זאיאנץ
ס. פאולו ברזיל

להצלחה רבה ומופלגה בגשמיות וברוחניות

צוות העריכה וההגהה:
[עי"פ סדר הא"ב]

הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי, הרב יוסף גליצנשטיין,
הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב אברהם מן, הרב מנחם מענדל רייצס

יוצא לאור על ידי

מכון אור החסידות

United States ארץ הקודש
1469 President st. ת.ד. 2033
Brooklyn, NY 11213 כפר חב"ד 60840
oh@chasidus.net טלפון: 03-738-3734
718-534-8673 הפצה: 03-960-4832

נדפס באדיבות

The Print House
538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237
718-628-6700

תוכן העניינים

ה. מקרא אני דורש.....

אל תירא אותו וגו':
ויכו אותו: משה הרגו

יבאר ההוכחה על פי רש"י שמשה הרגו לעוג ולא כלל ישראל, ע"פ המשך הכתובים אל תירא וגו' כי בידך נתתי אותו, דכמו שהיראה היתה דוקא במשה, כמו כן ההבטחה בידך נתתי היתה למשה דוקא

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ח עמ' 134 ואילך)

י. פנינים.....

עיונים וביאורים קצרים

יא. יינה של תורה.....

לך אני מגלה טעם פרה:
קיום מצות פרה ע"י משה רבינו

התורה כולה נקראת ע"ש משה, מצות פרה נקראת ע"ש משה, ומצות פרה נקראת "חוקת התורה" / "משה עבדי" מביא את ה"חוקים" בכל המצוות – והוא עצמו יודע טעם פרה / משה מתפלל על חסרונם של כלל ישראל – והוא אינו חסר / זאת חוקת התורה

(ע"פ מאמר ד"ה "זאת חוקת התורה" ספר המאמרים מלוקט – תמוז ע' כב ואילך)

יב. פנינים.....

דרוש ואגדה

יג. חידושי סוגיות.....

בהא דלא יהא אכזרי מלמחול

ידייק במה ששינה הרמב"ם בדין מחילה בכ"מ ואף סתר א"ע / יקדים בהא דרש"י שינה מן הש"ס ויליף לדין מחילה מפרשתנו / יסיק דרש"י מיירי בדין מחודש במחילה עצמה, שצריך להוסיף על מחילתו להתחסד עם הנמחל / עפ"ז מיישב שפיר דכמה גדרים איכא במחילה גופא, וזהו ששינה הרמב"ם לשונו בהלכותיו.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ח עמ' 138 ואילך)

יד. תורת חיים.....

מכתבי קודש המבארים שבעת שיש חיסרון בענינים גשמיים של האדם, עליו לחפש ולתקן את הענינים הרוחניים שבהתאם לזה, ורק ע"ז יתוקן הדבר

טו. דרכי החסידות.....

מכתב קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ מליובאוויטש נ"ע בו מתאר באופן נפלא את תוקף הגעגועים של תלמיד המתרחק מרבו ע"פ הוראת הרב, ואת המנוחה הבאה ע"י התבוננות שהוראת הרב הוא ממלא בזה

מקרא אני דורש

אל תירא אותו וגו': ויכו אותו: משה הרגו

יבאר ההוכחה על פי רש"י שמשנה הרגו לעוג ולא כלל ישראל, ע"פ המשך הכתובים אל תירא וגו' כי בידך נתתי אותו, דכמו שהיראה היתה דוקא במשה, כמו כן ההבטחה בידך נתתי היתה למשה דוקא

בסוף פרשתנו מספר הכתוב אודות מלחמת עוג בישראל, ומסיים: "ויאמר ה' אל משה, אל תירא אותו, כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו, ועשית לו כאשר עשית לסיחון מלך האמורי אשר יושב בחשבון. ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו וגו'".

והנה, מפשטות לשון הכתוב משמע לכאורה שכלל ישראל הם שהכו (הרגו) את עוג, בניו ועמו; אך בפירוש רש"י מחדש שמשנה הוא זה שהרג את עוג:

"ויכו אותו – משה הרגו, כדאיתא בברכות בהרואה: עקר תלתא בר תלתא פרסי וכו'".

ובטעמו של חידוש זה – שמשנה דוקא הוא שהרג את עוג – מפרש בגור אריה: "כדכתיב 'כי בידך נתתי' – משמע שהיה ניתן בידו של משה".

[וממשיך לבאר: "ומה שכתב 'ויכו אותו ואת בניו ואת כל עמו' – הכי קאמר: משה וישראל הכו אותו ואת בניו ואת עמו; ומיהו, משה היה הורג את עוג, וישראל הרגו את בניו ואת עמו. נמצא,

שכולם היו הורגים אותו ואת בניו ואת עמו"].

ב. ולכאורה חסר ביאור:

מצינו במקומות רבים שהקב"ה מדבר למשה (לא בתור איש פרטי, אלא) בנוגע לכלל ישראל, בסגנון של לשון יחיד. [כמו: "אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך .. ולהביאך אל המקום" (משפטים כג, כ), "הנני גורש מפניך את האמורי" (תשא לד, יא) – שהמדובר הוא על כניסתם של כלל ישראל לארץ ישראל, דבר שאירע בפועל רק לאחר פטירת משה]. והטעם לזה, כי הקב"ה מדבר למשה בתור שליח ובא-כח של כלל ישראל.

ואם כן, מה היא הראיה מהלשון "בידך נתתי אותו" שעוג יינתן בידי משה עצמו (ולא שעוג יינתן בידי כלל ישראל)?

יותר מזה: הרי כלשון האמור כאן בנוגע לעוג – מצינו בנוגע לסיחון, שאמר הקב"ה למשה "ראה נתתי בידך את סיחון מלך חשבון האמורי" (דברים ב, כד); ואף על פי כן, לא מצינו שרש"י יפרש כי משה הוא זה שהרג את סיחון!

[ומפשטות לשון הכתוב בפרשתנו (כא, כד) "ויכהו ישראל לפי חרב" – ואינו מחלק בין סיחון לעמו – משמע ש"ויכהו ישראל" קאי גם על סיחון, שנהרג על ידי כלל ישראל ולא דוקא בידי משה].

ובכן, במה שונה הלשון "בידך נתתי" שנאמרה כאן בנוגע לעוג – מאשר לשון "נתתי בידך" שנאמרה בנוגע לסיחון?

מיניה וביה: הכתוב הרי אומר "כי בידך נתתי אותו ואת כל עמו ואת ארצו" – ואם אכן "בידך" קאי על משה דוקא (בתור איש פרטי), צריך לפרש שלא רק עוג לבדו, אלא גם "כל עמו" ניתנו בידי משה דוקא;

אך מדברי רש"י מוכח להדיא (וכן מתוך דברי חז"ל שמציין אליהם "בברכות בהרואה") שעוג לבדו הוא שנהרג על ידי משה – ואילו "את בניו ואת כל עמו" הרגו בני ישראל בכלל, כפשטות לשון "ויכו" (לשון רבים).

ומעתה: כיון שבנוגע ל"עמו" של עוג מפרשים אנו את לשון "בידך" כמתייחסת לכלל ישראל (ולא למשה לבדו) – למה לא נפרש כן גם בנוגע ל"אותו" (עוג עצמו) שהוא ניתן "בידך" של כלל ישראל!?

ג. ויש לפרש, שדברי רש"י על זה ש"משה הרגו" (את עוג דוקא) – מיוסדים הם בדברי רש"י ב'דיבור' שלעיל מיניה, וז"ל: "אל תירא אותו – שהיה משה ירא להלחם, שמא תעמוד לו זכותו של אברהם; שנאמר 'ויבוא הפליט', הוא עוג שפלט מן הרפאים שהכו כדרלעומר וחבריו בעשתרות קרנים, שנאמר 'כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים'".

לקראת שבת

וי"ל שדייק רש"י לומר "שהיה משה ירא להלחם" – אף שמובן מעצמו שהמדובר כאן במשה – כדי להדגיש, שרק משה הוא שהיה ירא, ולא כלל ישראל:

כאשר בני ישראל ראו את עוג מלך הבשן, הם ראו את גבורתו וגדולתו הגשמית, ולא יראו ממנה – שהרי היו בטוחים "בכח תפלתו של משה" שבוודאי ינצחו אותו.

[כשם שלפני כן, כאשר שלח משה "לרגל את יעזר", הלכו המרגלים וכבשוה מדעת עצמם – באמרם "בטוחים אנו בכח תפלתו של משה להלחם" (רש"י פרשתנו כא, לב)].

דוקא משה רבינו הוא זה שהיה ירא – כי משה ראה לא רק את גדולתו הגשמית של עוג, אלא גם את "זכותו של אברהם", זכות רוחנית, ולכן היתה יראה בלבו.

[וליתר ביאור:

אין לומר שמשה היה ירא שזכותו של אברהם תעמוד לעוג לנצח את ישראל ח"ו – שהרי פשיטא שזכותו של אברהם לא תעמוד לעוג יותר מאשר לזרעו של אברהם ממש (וראה חידושי אגדות מהרש"א לברכות נד, ב ד"ה אבן):

ומה שבכל זאת היה ירא – כי בידעו שארץ עוג אינה מארץ שבעה עממין, חשש שזכותו של אברהם תעמוד לעוג שבני ישראל לא יצליחו לכבוש את ארצו ויצטרכו להקיף את ארצו כדי להיכנס לארץ ישראל (וע"ד שהקיפו את ארץ אדום – פרשתנו כ, כא. כא, ד)].

ד. ומעתה יש לתרץ הקושיות הנ"ל (ס"ב):

כיון שהתיבות "אל תירא אותו" מתייחסות הן דוקא למשה, בתור איש פרטי – שהרי רק משה ירא היה מפני זכותו הרוחנית של עוג, מה שאין כן בני ישראל שמלכתחילה לא פחדו מעוג (כנ"ל ס"ג) – לכן גם המשך הכתוב (שנותן טעם למה "אל תירא אותו") – "כי בידך נתתי אותו", צריך לפרש שנאמר למשה (לא בתור בא-כח של כלל ישראל, אלא) בתור איש פרטי, שעוג יינתן בידי של משה עצמו.

[ויש להוסיף בזה, שכיון ועמדה לעוג "זכותו של אברהם" – באופן כזה שמשה ירא מפניו, ומכאן שמדובר בזכות אמיתית כו' – לכן כדי להתגבר עליו היה צורך דוקא בכחו וזכותו של משה בעצמו].

וזהו איפוא הטעם שלומד רש"י ש"משה הרגו" – אף שבסיחון נאמר גם כן "נתתי בידך את סיחון", ולא מצינו שנהרג על ידי משה דוקא;

כי ביחס לסיחון, היה משה שווה לכלל ישראל, ובמילא אפשר שפיר לפרש "נתתי בידך" על כלל ישראל (שמשה הוא בא-כח שלהם) – אך בעניינו, שמשה היה שונה ונבדל מכלל ישראל ביחסו לעוג, מסתבר שהתיבות "בידך נתתי" מתייחסות אליו באופן פרטי.

וזהו גם הטעם שרש"י לומד כי דוקא עוג נהרג בידי משה, ואילו "כל עמו" נהרג על ידי כלל ישראל:

כל ההבדל בין משה לכלל ישראל היה ביחס לעוג עצמו – שמשה היה ירא "שמא תעמוד לו זכותו של אברהם", משא"כ כלל ישראל – ולכן דוקא ביחס לעוג צריך לפרש את "בידך נתתי" על משה באופן פרטי;

אמנם ביחס ל"כל עמו", מלכתחילה לא היה הבדל בין משה וכלל ישראל. ולכן, כאשר נאמר "כי בידך נתתי (אותו) את כל עמו ואת ארצו", אפשר שפיר לפרש שלענין "כל עמו" – הרי "בידך" מתייחס לכלל ישראל, שמשה הוא הבא-כח שלהם. ולכן בענין "עמו" אין צורך לחדש שמשה דוקא הוא שהרגם, אלא שנהרגו על ידי כלל ישראל (וכמו בסיחון).

ה. ומכאן למדנו הוראה בעבודתו של כאו"א:

אף שמשה היה ירא (בתחילה) מפני זכותו של עוג – והוצרך לדברי הקב"ה "אל תירא אותו" – מכל מקום, נשארה יראה זו יראה פרטית שלו, ולא הלך לספר על יראה זו לכלל ישראל (ולכן כלל ישראל לא פחדו מעוג, כנ"ל בארוכה, ולא היו צריכים כלל לדברי חיזוק כו').

וכפי שמדויק בלשון הש"ס – "מתשובתו של אותו צדיק אתה יודע מה היה בלבו. אמר, שמא תעמוד לו זכות של אברהם אבינו" (גדה סא, א); היינו, שכל הענין היה "בלבו" של משה פנימה, ולא יצא מחוץ לו.

ויש לפרש, שכיון שמשה נשלח להיות נשיא בישראל – ידע, שאם יהיה ניכר עליו ענין של מורא, הרי זה עלול להחליש חלילה את כל ישראל בעיניהם, ולתת תוקף לצד שכנגד.

ולכן, אף שחשש שיש לעוג זכות וכו' – נזהר לנצור זאת בלבו, שלא יהיה ניכר, כדי שלא להחליש את ישראל.

[ושלא כבלק מלך מואב, שלא הצליח לשמור את יראתו בלבו, אלא הלך לספר לכל עמו את יראתו מפני בני ישראל – כמו שיתבאר בגליון הבא בעז"ה].

וזו ההוראה לכל נשיא בדורו: אפילו בשעה שרואה שישנם קשיים, ובעצמו אינו יודע כיצד יעמדו בהם, הנה בידעו שאותו הועידה ההשגחה העליונה להיות נשיא ומנהיג, הרי הוא נוצר את החשש בלבו, באופן שלא יהיה ניכר עליו מאומה.

ומעין זה – בכל יהודי פרטי:

כל אחד הוא "נשיא" בענינו – בביתו, ביחס לילדיו וכו', ולכל לראש – הרי הוא נשיא על ה"עולם קטן זה האדם", רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

וכאשר מתחיל להתבונן במעמדו ומצבו, הרי הוא חושש ומתיירא: כיצד יוכל היום לנהל את המלחמה נגד הקשיים שנערמים בדרכו, ולמלא את השליחות של הקב"ה להתנהג כרצון התורה, ולהאיר את העולם בקדושה ורוחניות, טוב וצדק.

ובכן, כל החשבונות שיש לו – אסור שיתגלו מחוץ ללבו! עליו להתנהג, לדבר ולחשוב באופן

ט

לקראת שבת

שכל העניינים הם לטובתו, כי אם רואים עליו רעדה וחשש הרי זה גופא מקשה ומבלבל כו'.
ואז ישנה ברכת ה': "אל תירא אותו", שגם בפנימיות הלב לא תהיה יראה כלל אלא אך שמחה
וטוב לבב בטוב הנראה והנגלה.

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

חניי' בחורבה?

ויחנו בעיי העברים
בעיי העברים - לא ידעתי למה נקרא שמם עיים,
ועי לשון חורבה הוא
(כא, יא. רש"י)

יש להקשות:

הרי מצינו הרבה מקומות שנפרטו שמותיהם
בכתוב ולא מצינו שיפרש רש"י טעמי השמות,
ומדוע רק ב"עיי העברים" כותב "לא ידעתי
למה נקרא שמם עיים"?

גם יש לשאול, הרי רש"י מפרש ש"עי לשון
חורבה הוא", וא"כ מה הפירוש ש"לא ידעתי
למה נקרא שמם עיים", כאשר להלן ה"ה עצמו
מפרשו!

ויש לתרץ בפשטות, דב"עי לשון חורבה
הוא" לא בא רש"י לפרש מדוע נקראו "עיי
העברים" בשם "עיים", אלא אדרבה, בזה ה"ה
מפרש מדוע "לא ידעתי למה נק' שמם עיים".

דהנה מוכן מעצמו שהמקום בו חנו ישראל
הי' מקום יישוב, ולא "חורבה", וא"כ מכיון
ש"עי לשון חורבה הוא", הי' קשה לרש"י "למה
נק' שמם עיים", כאשר מקום יישוב הי'.

ולכן כתב רש"י פירושו רק על מקום זה, כי
יש כאן קושי מיוחד, שאינו במקומות אחרים.
רק"ל.

(ע"פ תורת מנחם תשמ"ה ח"ד עמ' 2423 ואילך)

השמועה ששמע הכנעני

וישמע הכנעני גו' יושב הנגב כי בא
ישראל דרך האתרים וילחם בישראל
דרך האתרים - דרך הנגב שהלכו בה המרגלים
(כא, א ובפירש"י)

בשפתי חכמים כאן הק', מדוע נקראת "דרך
הנגב" בה הלכו ישראל "דרך האתרים" ע"ש
המרגלים, "וכי המרגלים כבשו אותו דרך, והלא
דרך כבושה היא לכל עוברים ושבים"?

ויש לבאר בזה, דהנה פירש רש"י (ד"ה וישמע)
דהשמועה ששמע הכנעני שלכן נלחם בישראל,
היתה ש"מת אהרן ונסתלקו ענני כבוד כו".

ובמפרשים (ראה ברע"ב כאן. ועוד) הקשו "הרי
הכתוב מפרש ששמע כי בא ישראל דרך
האתרים", ומדוע פי' ששמע ד"נסתלקו ענני
כבוד"?

אלא שקושיא אחת מתורצת בחבירתה. דהרי
עד שנסתלקו ענני הכבוד היתה הליכת בני
במדבר על פי העננים שהלכו לפניהם "לנחותם
הדרך" (בשלה יג, כא), אך כשנסתלקו העננים לא
ידעו את הדרך בה ילכו מעצמם, אלא הלכו ע"פ
הדרך שסללו המרגלים לפניו.

וזוהי השמועה ששמע הכנעני שבני לא
הלכו בדרך שהנחו ענני הכבוד, כ"א ב"דרך
האתרים", היא הדרך שסללו המרגלים. וסרו
קושיות המפרשים.

(ע"פ לקו"ש חל"ח ע' 78 ואילך)

יינה של תורה

לך אני מגלה טעם פרה: קיום מצות פרה ע"י משה רבינו

התורה כולה נקראת ע"ש משה, מצות פרה נקראת ע"ש משה, ומצות פרה נקראת "חוקת התורה" / "משה עבדי" מביא את ה"חוקים" בכל המצוות – והוא עצמו יודע טעם פרה / משה מתפלל על חסרונם של כלל ישראל – והוא אינו חסר / זאת חוקת התורה

חוקי ה' ומצוותיו מתחלקים כידוע ל"חוקים" ו"משפטים": מצוות שאין להם טעם גלוי, ומצוות המובנות בשכל. על מצוות פרה אדומה אמר הכתוב¹ "זאת חוקת התורה" – דאף ביחס לשאר החוקים שאין להם טעם גלוי (כבשר-בחלב וכיו"ב), הנה חוקה זו אינה מובנת גם לגביהם, וכדאיתא במדרש²: אמר שלמה על כל אלה (שאר חוקי התורה) עמדתי ופשפשתי, ופרשה של פרה אדומה חקתי, כיון שהייתי יגע בה ודורש וחוקר בה, אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני.

מאידך, אף שגם שלמה המלך לא הבין ולא ידע טעם פרה, הנה משה רבינו ידע והשיג טעם פרה. וכדאיתא במדרש³ עה"פ "ויקחו אליך פרה אדומה": "א"ר יוסי ברבי חנינא: אמר לו הקב"ה למשה – לך אני מגלה טעם פרה, אבל לאחור חוקה".

(1) פרשתנו יט ב.

(2) קהלת רבה פ"ד.

(3) במדב"ר פרשתנו יט, ו.

נוסף על זה, מצינו עוד קשר מיוחד בין משה רבינו לחוקת הפרה, והוא כדפרש"י על הפסוק "ויקחו אליך פרה אדומה" – "לעולם היא נקראת על שמך, פרה שעשה משה במדבר". כלומר, שלא פרה זו בלבד (שאף לא נעשתה ע"י משרע"ה כפשוטו, ורק אלעזר הוא שעשאה בשליחותו), אלא גם תשעת הפרות שנעשו אחר-כך⁴, ועד ל"פרה העשירית יעשה המלך המשיח מהרה יגלה אכ"ר"⁵ – גם המה נקראות ע"ש של משה רבינו.

וצריך להבין השייכות המיוחדת של מצות פרה למשרע"ה.

***

בלקוטי-תורה לאדמו"ר הזקן בעל התניא⁶, עמד על הכתוב "זאת חוקת התורה" ופירש שכל התורה כולה כלולה ורמוזה בפרשה זו דפרה אדומה.

ופירש: והנה מצות פרה אדומה הוא כללות ענין זה דבחי' הרצוא ושוב, הרצוא זה ענין שריפת הפרה לאפר. והשוב זה ענין ונתן עליו מים חיים אל כלי. ולכן נאמר בה דייקא זאת חקת התורה.

כלומר: דרך קיום המצוות הנרצה, הוא כאשר מקיים המצוה חפץ לדבקה בה' אחד, ולהתפשט מגשמיות העולם – ואין לו אלא דביקות בה' בלבד; ומכיון שמגיע לדביקות זו, יודע הוא שחפץ ה' הוא שיקיים מצוות מעשיות, והם העיקר, ואותם יש לקיים באותו ההתלהבות ודביקות דקדושה שהיה לו בשעת ההכנה למצוה. ומרומז בכתוב (במעשה המרכבה⁷) "והחיות רצוא ושוב", לומר: שקיום מצוות מתוך חיות הוא באופן ד"רצוא" ותשוקה, ואח"כ "שוב" וירידה למעשה בפועל.

ודבר זה מרומז בקיום מצות הפרה, שבראשית ישנה תנועה של "רצוא", התפשטות הגשמיות, ועליה למעלה באש מתלהבת – שהוא שריפת הפרה; ואח"כ חוזרים ולוקחים הנותר מההתלהבות (אפר הפרה) ושמים אותו על המים, שטבעם לירד מלמעלה למטה, כלומר: ירידה ועשייה בדברים גשמיים דוקא.

ומטעם זה נקראת הפרה "חוקת התורה" – שהמצוות כולם נקראות על שמה.

ועפ"ז נראה שכיון שמצוות פרה היא מצוה כללית, לכך נקראת היא ע"ש של משה נותן התורה. וכלשון הכלי-יקר⁸: "ויען כי נאמר זאת חוקת התורה, ולא נאמר חוקת הפרה, שמע מינה שהתורה והפרה ענין אחד להם, כמו שהתורה נקראת ע"ש של משה, שנאמר⁹ זכרו תורת משה עבדי, כך

(4) ראה רמב"ם הל' פרה אדומה פ"א הי"א.

(5) ל' הרמב"ם שבהערה הקודמת.

(6) ריש פרשתנו נו, א ואילך, וראה שם ביאור הדברים בארוכה.

(7) יחזקאל א.

(8) ד"ה ויקחו אליך. (בכללות הכלי-יקר מפרש באופן אחר).

(9) מלאכי ג כב.

לקראת שבת

יג

הפרה תקרא על שמו".

מכל מקום נמצא שהתורה כולה נקראת ע"ש משה רבינו, פרה אדומה רומזת לכל התורה כולה ("זאת חוקת התורה") – ומצוות פרה קשורה במיוחד במשה רבינו ("ויקחו אליך").

***

ובעומק יותר: הקשר בין משה רבינו לכל התורה הוא כאמור "זכרו תורת משה עבדי" – ענין קיום התורה באופן של קבלת עול, כעבד המשרת לרבו; וענין זה קשור במיוחד במצוות פרה אדומה שאותה אי אפשר לקיים מתוך הבנה והשגה, שכן אין לה טעם גלוי, ואדרבא ממנה למדים לכל המצוות, שצריך לקיימם בכל מצב, וגם כשאין השכל מסכים ע"ז, כעבודת עבד.

ולכן נקראת הפרה ע"ש של משה, כי הכוח לקיים את התורה באופן ד"עבודת עבד" נלקח מ"משה עבדי" שהוא גורם לכל אחד מישראל שקיום המצוות שלו יהיה באופן דעבודת עבד¹⁰.

***

אך אמנם בעומק ובפנימיות אין מובן כ"כ הביאור האמור, דאיפכא מסתברא:

איך יתכן לומר שעניינה וייחודה של פרה אדומה הוא בזה שהיא "חוקה" ואף אחד לא יודע את טעמה – ומכוחה יכולים לקיים את כל המצוות (גם אלו שיש עליהם טעם גלוי) – באותו קבלת עול מלכות שמים ועבודת עבד. וכל זאת הוא מכוח משה רבינו כנ"ל; והלא משה רבינו עצמו פן ידע טעם פרה, ועברו לא הייתה מצווה זו בגדר חוקה!?

ובסגנון אחר:

כל המצוות כולם יש בהם צד חוקים וצד משפטים. דכל המצוות הם רצונו העליון של מי שאמר והיה העולם, ומצד זה אין להם שום טעם, אלא כי כן ציוה לו המלך מלכי המלכים הקב"ה. ולכן יש לקיים את כל המצוות, גם אלו שיש להם טעם גלוי ומובן – כאילו אין להם שום טעם, ורק בקבלת עול מלכות שמים.

מאידך, לכל המצוות יש טעם, שהרי התורה עניינה חכמה (אורייתא מחכמה נפקת¹¹) – ועל-כן לכל מצווה יש טעם מיוחד – ובאמת צריך לקיים את כל המצוות גם מצד הטעם שבהם¹².

ומצוות פרה אדומה מיוחדת בכך שאף אחד (מלבד משה) אינו יודע טעמה – ומכוחה אפשר לקיים את כל המצוות באופן כזה של "חוקה". וכאמור, הכוח לקיים את כל המצוות באופן ד"עבד" ו"חוק" בא משה רבינו הנקרא "עבד ה'".

(10) וראה בתניא רפמ"ב על ההשפעות דמשה רבינו ואתפשטותא דיליה שבכל דרא – בכללות ישראל.

(11) לשון הזוהר הק' בוח"ב קכא, א. ועוד.

(12) ובמצוות שאין אנו יודעים את הטעם, יש להתבונן בעצם זה שישנו טעם ואין אנו יודעים אותו.

וזהו הקושיא: איך יתכן שמשה רבינו, עבד ה', נותן כח בכל ישראל – ע"י מצות פרה אדומה – שיוכלו לקיים את כל המצוות כאילו אין להם טעם, בו בשעה שהוא עצמו יודע טעם פרה, ועבורו אין שום הפרש והבדל בין מצות פרה לשאר המצוות!?

***

ביאור הדברים:

כבר נתבאר דהיכולת לעבוד את עבודת ה' בקבלת עול דעבודת עבד נשפע מלמעלה בישראל – ע"י משה רבינו, עבד נאמן. וזאת גופא ע"י מצוות פרה אדומה שבה נרגש ביותר ענין ה"קבלת עול" באשר אין לה טעם, והיא נקראת ע"ש משה – והיא כללות כל התורה ככתוב "זאת חוקת התורה". משום כן, צריך להיות שעכ"פ אצל משה רבינו עצמו תהיה המצוה הזו בתכלית השלימות.

ומשום כך, משה ידע טעם פרה – מאחר שהיה צריך לקיים את המצוה בתכלית השלימות, כולל טעמיה. ובכל-זאת, אין זו סתירה לזה שיכל לקיים את המצוה גם כחוק וללא טעם בכלל, כשאר ישראל.

מעלתו של משה רבינו גבהה עד למעלה מעלה, והי' עשיר שלא היה חסר לו מאומה, לא בעליונים ולא בתחתונים – ועם זאת: עיקר עניינו ועבודתו של משה הוא זאת אשר הוא רועה ישראל. ומעבר לזה שהוא רועה ישראל, כל מעלותיו העצומות אינם תופסות מקום אצלו – כי העיקר אצלו זה אך ורק כלל ישראל – "משה הוא ישראל וישראל הם משה"¹³.

ולכן, כשבני ישראל חסרה ההבנה במצוות פרה אדומה – ה"ז עבור משה כאילו גם הוא עצמו אינו יודע, והרי אצלו קיום מצוות פרה אדומה היא בתכלית השלימות: מצד אחד יש לו את הידיעה הכי עמוקה, בהיותו האיש הכי שלם; ומאידך, כיון שכל עניינו הוא אך ורק היותו רועה ישראל – והם אינם יודעים, לכך כאילו גם הוא אינו יודע, ומצד זה הוא יכול להשפיע לישראל את כוח הקבלת-עול מלכות שמים.

***

כיוצא בזה:

איתא בזהר¹⁴ עה"פ¹⁵ "תפילה למשה" שתפילה זו היא "תפילת עשיר". דיש "תפילת עני" (כמו "תפילה לעני"¹⁶) שבקשתו על צרכיו, ויש תפילת עשיר שאינו מבקש על צרכיו אלא צורך גבוה.

(13) פרש"י עה"פ במדבר כא, כא.

(14) זח"א קסה, ב.

(15) תהילים צ, א.

(16) תהילים קב, א.

לקראת שבת

טו

וכמאמר המדרש עה"פ¹⁷: "משל לשלשה שבאו ליטול .. מאת המלך .. בא השלישי אמר לו מה אתה מבקש? אמר לו: איני מבקש על עצמי דבר, אלא מדינה פלונית שהיא חריבה והיא שלך גזור שתבנה .. כך .. בא משה ואמר לו מה אתה מבקש אמר לו איני מבקש לעצמי אלא על ישראל".

ויש להבין: מעלתה הנישאה של התפילה¹⁸ היא זה אשר האדם חסר דבר, וכדי למלא את חסרונו ה"ה שופך את ליבו לפני ריבון העולמים – ואזי הקב"ה ממלא את חסרונו. דכל זמן שלא התפלל, לא הרגיש שדבר זה חסר אצלו, ורק כאשר התפלל ותלה את מילוי חסרונותיו בידו המלאה הפתוחה הקדושה והרחבה של ריבון העולמים – בקשתו נתמלאית, ותפילה כזו גורמת נח"ר למעלה.

ואילו משה רבינו, עשיר, שלא חסר דבר, לא בגשמיות ולא ברוחניות, כיצד יכול היה להתפלל – והלא זהו דבר והיפוכו. הוא יכול היה "לצוות" שיושפע השפע, אבל לא להתפלל, כיון שהוא עצמו אינו חסר שום דבר!

והביאור כנ"ל: עניינו של משה רבינו הוא זה שהוא רוען של ישראל, וכאשר חסר איזה דבר לעם ישראל – הרי זה כאילו הוא חסר אצלו. ולכן לתפילתו יש את שתי המעלות: מחד הוא באמת עומד במדרגה גבוהה ונישאה שלא חסר לו מאומה, ומאידך הוא חסר ואין לו כלום – באשר אין את זאת לישראל. וע"י תפילתו השלימה משלים הקב"ה גם את כלל ישראל.

(17) מדרש תהלים (באבער) עה"פ.

(18) בשונה מברכה לדוגמא.

פנינים

דרוש ואגדה

שני דרכים במלחמת היצר

וישמע הכנעני גו' כי בא ישראל
דרך האתרים וילחם בישראל

דרך הנגב שהלכו בה המרגלים כו'. דבר אחר:
דרך האתרים דרך התייר הגדול הנוסע לפניהם
(כא, א ובפירש"י)

יש לבאר שני פירושים אלו ב"דרך
האתרים" בדרך הרמז והדרוש:

מלחמת "הכנעני" ("זה עמלק" (רשי"ד"ה
י"שב שס)) היא מלחמת היצר וכוחות הקליפה
נגד הקדושה.

ובמלחמה זו שני אופנים. וכנגדם שני
דרכים לנצח את היצר:

לפעמים בא היצר בטענות ע"פ שכל,
ובהן מנסה לפתות את האדם לעבור על רצון
הבורא ח"ו. ואזי צריך האדם ללכת ב"דרך
האתרים", היא הדרך ש"הלכו בה המרגלים".
דכמו שהמרגלים הלכו "לתור את הארץ",
ולמצוא דרכים ע"פ הטבע לכבוש את הארץ
ולנצח את המלחמה, כמו"כ יש להשיב ליצר
בטענות ע"פ שכל וסברא.

אך פעמים שבא היצר בעזות מצח וחוצפה
גדולה, ומנסה לפתות את האדם גם בדברים
שהם היפך השכל. ואזי א"א לנצחו בטענות
ע"פ שכל, אלא צריך להתבטל לגמרי לרצון
הקב"ה עד כדי מסירות נפש.

וכשמתבטל לגמרי אל הקב"ה, הרי הוא
יכול לסמוך על "התייר הגדול הנוסע לפניהם"
הוא "ארון ברית ה'", שלפניו מתבטלים כל
האויבים, ובורחים מעצמם. וכמ"ש (בהעלותך
י, לה) "ויהי בנסוע הארון גו' קומה ה' ויפוצו
אויביך וינוסו משנאך מפניך".

(ע"פ לקו"ש חל"ח ע' 83 ואילך)

שלימות הטהרה מטומאת מת

ויקחו אליך פרה אדומה תמימה
(י"ב, ב)

כתב הרמב"ם (הל' פרה אדומה ספ"ג) "תשע
פרות אדומות נעשו משנצטוו במצוה זו עד
שחרב הבית בשני' כו', והעשירית יעשה
המלך המשיח מהרה יגלה".

ויש לעיין, מדוע הביא הרמב"ם הא דפרה
העשירית "יעשה המלך המשיח", דמאי
קמ"ל בזה? כן צע"ק מדוע מנה את מספר
הפרות?

ויש לומר בזה ע"ד הדרוש, ע"פ מאחז"ל
(שמו"ד רפ"ב) "אלו המתינו ישראל למשה
ולא היו עושים אותו מעשה [מעשה העגל]
לא היתה גליות ולא מלאך המות שולט בהן".
ונמצא, דענין המיתה והטומאה הבאה עי"ז,
תלויים בחטא העגל.

וזהו שבימות המשיח יתבטל ענין המיתה
לגמרי, כמ"ש (ישעי"ה כה, ח) "בלע המות לנצח",
דאז תושלם הכפרה על חטא העגל, ומכיון
שתבטל הסיבה והגורם לענין המיתה,
ממילא יכולע המות לגמרי.

וע"פ זה יתבארו דברי הרמב"ם כמין
חומר. דהנה מספר עשר הוא מספר השלם
(ראה ראב"ע לשמות ג, טו. ועוד), ומרמז הרמב"ם
שבימות המשיח כשתושלם הכפרה על
חטא העגל, ויתבטל כל ענין המיתה, אזי
"את רוח הטומאה אעביר מן הארץ" (זכרי'
יג, ב), ו"יעשה המלך המשיח" את הפרה
"העשירית", ותושלם לגמרי הטהרה על
טומאת מת.

(ע"פ לקו"ש חל"ג ע' 127 ואילך)

הידושי סוגיות

בהא דלא יהא אכזרי מלמחול

ידייק במה ששינה הרמב"ם בדין מחילה בכ"מ ואף סתר א"ע / יקדים בהא דרש"י שינה מן הש"ס ויליף לדין מחילה מפרשתנו / יסיק דרש"י מיירי בדין מחודש במחילה עצמה, שצריך להוסיף על מחילתו להתחסד עם הנמחל / עפ"ז מיישב שפיר דכמה גדרים איכא במחילה גופא, וזהו ששינה הרמב"ם לשונו בהלכותיו.

שיבקש ממנו שנאמר (וירא כ, יז) ועתה השב אשת וגו',³ ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי⁴ (וי"ג⁵ "ומנין שלא יהא המוחל אכזרי") שנאמר

ובסמ"ע לשו"ע חו"מ שם עוד גירסא "מן הצער והבושת" ואכ"מ.

(3) כ"ה במשנה שבמשניות (פ"ח מ"ז), שבש"ס בבלי ובע"י. ושירושלמי (פ"ח ה"ז) הובא גם ההמשך "האיש כי נביא הוא". וראה שינויי נוסחאות למשניות ב"ק שם.

(4) כ"ה במשנה בש"ס בבלי ובע"י. וכ"ה במפרשי הש"ס.

(5) כ"ה במשנה שבמשניות ובמשנה שבירושלמי שם. וראה מלאכת שלמה למשניות שם ש"כ צ"ל וכן הגיה הר"ר יהוסף". וראה בפרטיות בשינויי נוסחאות למשניות שם.

א.

יקדים קושיית הלח"מ דהרמב"ם סתר עצמו לענין מי שהשיב לחבירו ממון, ויוסיף להקשות בשינויי לשונות הרמב"ם

תנן בב"ק (צב, א), גבי החובל בחבירו שמחוייב בחמישה תשלומין, ד"אע"פ שהוא נותן לו אין נמחל לו (מן הצער של הבושת שבישו"ע) עד

(1) כ"ה ברמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ה ה"ט. טוש"ע חו"מ סי' תכב. וראה לקמן הערה 19 – פי' הראב"ד והמאירי.

(2) ל' הטור חו"מ שם (וראה ב"ח ופרישה שכ"ה הנוסחה המדויקת) – ע"פ ברייתא ב"ק שם (וראה פרש"י שם. ועד"ז במאירי שם). וראה פרישה שם,

אלא מצוה עליו להודיע . . ואם חזר ובקש ממנו למחול לו צריך למחול ולא יהא המוחל אכזרי שנאמר⁹ כו".

וכבר הקשה הלח"מ (בהל' חו"מ שם. וראה גם תוס' יוה"כ פ' ליומא פה, ב ד"ה עבירות), דבהל' חו"מ כתב שם הרמב"ם "שהמזיק ממון חבירו, כיון ששלם מה [שהוא חייב לשלם נתכפר לו" ואינו זקוק לבקש מחילתו, ובהל' תשובה שם מנה בין העבירות שבין אדם לחבירו (שצריך לבקש עליהן מחילה), ש"אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו", "או גוזלו וכיוצא בהן", היינו דצריך ריצוי אף אחר תשלומין.

ולבד מזה מצינו כו"כ דיוקים, דראשית יל"ע מה שבהל' תשובה ובהל' חובל ומזיק כתבו לדין זה בלשון איסור, "ואסור לנחבל להיות אכזרי", "אסור"¹⁰ לאדם להיות אכזרי", משא"כ בהל' דעות כתבו בסתם – ולא יהא המוחל אכזרי כו".

ועוד נוכל לדייק, מה שבהל' חובל ומזיק פירט לנו הרמב"ם בדין זה, כיצד ואימתי ימחול, ד"כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם

(שם) ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך וגו"⁶.

והביאה הרמב"ם למשנה זו לדינא בהל' חובל ומזיק (פ"ה ה"י): ואסור לנחבל להיות אכזרי ולא ימחול (לו⁷) אין זו דרך זרע ישראל אלא כיון שביקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם ראשונה ושני' וידע שהוא שב מחטאו וניחם על רעתו ימחול לו וכל הממהר למחול הרי הוא משובח ורוח חכמים נוחה הימנו. וכ"ה בטושו"ע (חו"מ ס' תכב).

והנה, הרמב"ם כפלה להלכה זו בעוד מקומות בחיבורו⁸, והביאה אף בהל' תשובה (פ"ב ה"י) ובהל' דעות (פ"ו ה"ו), ומצינו לדייק בכמה פרטים מה ששינה בלשונו מהכא להתם. ונראה לחדש, דאף שכללות הדין אחד הוא נשתנה סגנון ההלכה ע"פ גדר הדין המסתעף בכל מקום לפי עניני ההלכות דמיידי בהו התם, כמשי"ת באריכות להלן.

דבהל' תשובה כ' ד"אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס אלא יהא נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול מוחל בלב שלם ובנפש חפצה". ובהל' דעות כ' ד"כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק כו'

9) ומביא הכתוב דפרשת וירא ויתפלל אברהם אל האלוקים". וראה רמב"ם ספר המדע – ירושלים. תשכ"ד – בשינויי נוסחאות, שלכמה גי' הובא גם המשך הכתוב. עיי"ש.

10) לכמה גי' התחלת ההלכה בהל' תשובה שם היא "לפי שאסור" וכיו"ב. ולפ"ז קאי על הנאמר בהלכה לפנ"ז דכשלא רצה למחול לאחר פעם שלישית" הוא החוטא" – ראה רמב"ם ספר המדע הנ"ל.

אבל לרוב הגי' התחלת ההלכה היא (כנדפס) "אסור לאדם כו". ולפ"ז י"ל שקאי גם על פעם הא'. וראה חבור התשובה להמאירי מאמר א (משיב נפש) פי"א ע' (209). וראה לקמן בפנים (ס"ד) ובהערה 35.

6) ראה בהנסמן בהערות שלפנ"ז, שינויי נוסחאות (איזה חלק מהכתוב נעתק במשנה).

7) כ"ה בכמה כתי' דהרמב"ם (ראה רמב"ם הוצאת פרענקל, וב"ילקוט ש"ג שם). ובכמה כתי' ודפוסים ליתא לו". וראה לקמן בפנים.

8) בשייכות לבקשת מחילה. וראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ז ה"ג בנוגע להנהגת ת"ח "וחסידים הראשונים". ובכ"מ ברמב"ם באופן כללי – דישראל רחמנים הם ואין אכזריות מצוי' אלא בעכו"ם (ראה הל' איסורי ביאה פ"ט ה"ז. הל' מתנות עניים פ"י ה"ב. סוף הלכות עבדים. ועוד).

לקראת שבת

ט

אחר

ונראה לבאר בגדר הדברים, דבדין זה גופא איכא ג' גדרים ופרטים, ובהקדם מה שמצינו בדברי אגדה בחז"ל עד"ז, והוא במה שכ' רש"י בפרשתנו (גבי סיפור הכתובים דנחש הנחושת (כא, ה-ז), "וידבר העם באלקים ובמשה גו' וישלח ה' בעם את הנחשים גו' ויבא העם אל משה ויאמרו חטאנו גו' התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש ויתפלל משה בעד העם"): "ויתפלל משה – מכאן למי שמבקשין ממנו מחילה¹² שלא היא אכזרי מלמחול". וי"ג "אכזרי למחול"¹³. ומקורו בתנחומא (פרשתנו יט¹⁴): "להודיע ענותנותו של משה שלא נשתהה לבקש עליהם רחמים, ולהודיעך כח התשובה כיון שאמרו חטאנו מיד נתרצה להם, שאין המוחל נעשה להם אכזרי, וכה"א ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא האלקים¹⁵ את אבימלך ואת גו'".

דהנה, לכאורה דברי רש"י כאן תמוהים וסתומים בהא דכתב "מכאן למי שמבקשין ממנו כו' שלא היא אכזרי", דלכאורה הוא נגד הש"ס בב"ק דילפינן לי' כבר ממעשה דאבימלך ואברהם דלעיל מיני', ולא "מכאן". ואף בתנחומא שם מפורש דילפינן לי' מהתם ולא "מכאן"¹⁶.

(12) בדפוס שני ובכמה כת"י רש"י (שתח"י) "שמבקשים ממנו מטו". ובכת"י א' "רחמים להתפייס".

(13) כן הוא בדפוס ראשון ובכמה כת"י רש"י (שתח"י). ונראה כדלקמן ס"ג.

(14) ועד"ז במדבר פ"ט, כג. וראה לקמן הערה 16.

(15) כ"ה בתנחומא. ובכתוב: אלקים.

(16) במ"כ לבמדב"ר שם: בתנחומא גרס מכאן שלא יהי' המוחל אכזרי. ולפינו בתנחומא ליתא (וכמו שהעיר בעץ יוסף לתנחומא שם). אבל כ"ה ביל"ש

ראשונה ושני' וידע שהוא שב מחטאו וניחם על רעתו ימחול לו", משא"כ בהל' תשובה לא הביא כלל התנאים הללו שישנם בזה לענין המוחל, שימחול אחר בקשת המחילה ב' פעמים כו' (אף שכתב שם מעין זה בנוגע להנמחל (המזיק), בהלכה שלפנ"ז (ה"ט) – "לא רצה חבירו למחול לו, מביא לו שורה של שלשה בני אדם כו' לא נתרצה להן מביא לו שני' ושלישית כו'")¹¹, רק הביא פרטים אחרים בדין המוחל, ד"הא נוח לרצות וקשה לכעוס ובשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל בלב שלם ובנפש חפיעה, ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור, וזהו דרכם של זרע ישראל ולבם הנכון כו'".

גם שינה בלשונו, דבהל' דיעות כינה להאדם הניזק – "המוחל" ("ולא היא המוחל אכזרי"), ובהל' תשובה בחר לקרותו "אדם" סתם ("אסור לאדם להיות אכזרי"), ובהל' חו"מ העדיף להגדירו "נחבל" ("ואסור לנחבל להיות אכזרי"). וכמשי"ת להלן דאף שינוי זה נסתעף מגדר הדין כמות שהוא בכל מקום לפי עניינו.

ואף בהמשך וסיום הלשון שינה, דבהל' תשובה כ' ("אסור לאדם להיות אכזרי) ולא יתפייס", ובהל' חו"מ סיים ("אסור לנחבל להיות אכזרי) ולא ימחול (לו)", ובהל' דעות שתק מלהוסיף עוד מלבד "ולא היא המוחל אכזרי".

ב.

יקדים במה שקשה על רש"י בפרשתנו ששינה מן הש"ס ויליף לדין מחילה ממקום

(11) ראה ב"ח, פרישה, סמ"ע (סק"ה) בחו"מ שם (סו"ס תכב).

איברא, דעדיין הא גופא תיקשי מפני מה זקוקים אנו ללימוד מיוחד במי שמבקשין ממנו מחילה, ומאי טעמא לא נלמדהו בקל וחומר ממעשה דאבימלך ואברהם שלא היתה אכזריות אפילו בשלא ביקש מחילה, ומיני' מצינו למילף בכ"ש למקום שבקש המזיק מחילה.

[ופשוט שאין לומר דמ'ויתפלל אברהם" לא מצינו למילף כלל דמוחליו להמזיק, ונאמר דהתם התפלל אברהם אף שלא נמחל לאבימלך, כמו שהתפלל על אנשי סדום וכו' – דנוסף להדוחק לומר כן שיתפלל אף למי שלא נמחל לו¹⁸, באם נאמר כן תיקשי לן דאף בפרשתנו לא נתפרש שנמחל לישראל (רק נתפרש "ויתפלל משה", כלשון הכתוב גבי אבימלך "ויתפלל אברהם"), וא"כ אף הכא נאמר דלא נמחל. אלא וודאי לא אמרינן כן, ועכצ"ל דגבי אבימלך היתה מחילה ממש ועד שפייס אברהם במתנות כו'¹⁹, והדרא קושיא לדוכתא, מה טעם שינה

השני (וכן מפורש בספר חסידים סי' שס: אע"פ שלא ביקש החובל מן הנחבל שימחל צריך הנחבל כו'). אבל בפירושו הראשון כתב "אע"פ שלא ביקש החובל מן הנחבל שיתפלל בעדו אבל בקשת מחילה בעינן" (וראה ספר חסידים סי' תשנד). וראה חסדי דוד (השלם) לתוספתא שם (ולפירושו השני בחסדי דוד "א"נ קמ"ל שהוא לטבתו (של נחבל) שכיון שגם הוא צריך רחמים כו' – אין הענין בתוספתא שייך לכאן). וראה פני משה לירושלמי ב"ק שם.

18) ושאינו סדום וכו' – שהקב"ה עוזרו וכו'. וראה פרש"י וירא יח. יז. ואכ"מ.

19) בשטמ"ק (ב"ק שם) בשם גאון "אבל צערו אע"פ שמשלם לו את הצער אפילו יהא נותן לו כל ממון שבעולם אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו, דצערה דגופא לא קמחיל משום אגר ממנוא". ובמאירי שם (והובא גם בשטמ"ק משמו) גורס כן במשנה "אע"פ שהוא נותן לו כל ממון שבעולם אינו נמחל לו עד שיבקש ממנו שנאמר כו". ובחי' הראב"ד (שהובא בשטמ"ק שם) מפרש "ואע"פ שנתנו אבימלך לאברהם אלף כסף וצאן ובקר אעפ"כ לא נתפאד עד שנתפלל בעדו"; והיינו

ומה גם זאת, דדווקא במעשה דאברהם מצינו רבותא בגדר דין זה יותר מבפרשתנו, דהתם מיירי בחטא חמור יותר שנלקחה שרה לבית אבימלך דהוי צער ופגיעה חמורין יותר מהא ד"דברו במשה", ואף המחילה וסילוק העונש הווי יותר למעליותא, דמיד כשהתפלל אברהם נמחל לאבימלך, משא"כ בפרשתנו דהותנה הדבר ב"ועשה לך שרף. . והי' כל הנשוח וראה אותו וחי", ולא נסתלק העונש תיכף ומיד.

ולפום ריהטא הי' נראה בזה, דרש"י נתכוון להיכא ד"מבקשים ממנו מחילה" שלא יהא אכזרי, ולדבר זה ילפינן דווקא מפרשתנו, דהא במעשה דאבימלך לא היתה בקשת מחילה כלל ועיקר, ומה שאמר אבימלך (וירא כ, ט-י) "מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדולה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי. . מה ראית כי עשית את הדבר הזה" – ליתא בזה שום בקשת מחילה, ואדרבה אמרו בנוסח של תביעה מאברהם. ולזה הביא רש"י ד"מכאן" דווקא, גבי החטא ד"דברו במשה" מצינו למחילה במי שמבקשים ממנו, דהא הכא אמרו ישראל "חטאנו כי דברנו בה' וכן, התפלל אל ה'".

וכ"ה ממשמעות התוספתא בב"ק (פ"ט, יא), דגבי אבימלך לא היתה בקשת מחילה – "החובל בחבירו, אע"פ שלא ביקש החובל מן הנחבל, צריך שיבקש עליו רחמים שנאמר ויתפלל אברהם אל האלקים"¹⁷.

עה"פ (כא, ז). ולייתא שם המשך "וכה"א ויתפלל אברהם גו". אבל בכל אופן צריך ביאור דהרי רש"י לא כתב כאן רבותינו דרשו וכיו"ב, ובפשטות הכתובים ה"ו מוכח לכאורה גם מאברהם.

17) כן פירש במנחת ביכורים לתוספתא שם בפי

לקראת שבת

כא

רש"י מן הש"ס].

בכמה מדריגות ודרכים, דיש מי שמוחל לחבירו על מה שהזיקו רק על מנת שלא יענש המזיק, ויש מי שמוחל לא רק להצילו מן העונש אלא שאינו שומר טינא בליבו, ויש המרבה יותר על זה ומתפייס לגמרי מכל וכל, עד שהנמחל נעשה "מרוצה וחביב לפניו כקודם החטא"²³.

ג.

יבאר דרש"י נתכוון ללימוד אחר בדיני מחילה, דלא מבעיא מחילה סתם אלא מחוייב להתחסד עם המזיק יותר ממחילה

סתם

ובגדר הדברים הם ג' סוגים השונים זמ"ז בתכלית, דגדר מחילה הראשונה הוא שמוחל החטא שעשה ההוא, ומחילה השני' היא מחילה אף מן האדם ההוא עצמו שלא תשאר טינא עליו, ומחילה השלישית היא רבותא יותר מאלו השניים, דהחטא נעקר לגמרי וכלא הי'. והוא על דרך חילוק הש"ס (יומא פו, סע"א), בחטא שבין אדם למקום, בין תשובה מאהבה ד"נעקר עונו מתחילה" (פרש"י שם ד"ה כאן), לתשובה מיראה ד"מקצת שמו עליו" (פרש"י שם ד"ה וכתוב ארפא)²⁴.

ולזה נראה לדייק בכוונת רש"י, דמן הכתובים בפרשתנו לא נתחדש לנו כללות הדין הידוע לנו כבר מהכתוב דאבימלך, רק הכא ילפינן מן הכתוב לגדר מחודש בדין זה גופא, והוא ע"פ מה שדייק רש"י ושינה מלשון התנחומא והש"ס, דהתם²⁰ אמרו "שאינן המוחל נעשה (להם) אכזרי" ו"שלא יהי' המוחל אכזרי"²¹ וכיו"ב, משא"כ רש"י כ' "שלא יהא אכזרי מלמחול"²², דבזה נתכוון לדין חדש (מלבד עצם החיוב דמחילה שלמדוהו מאברהם) באופן המחילה שמחוייב בו.

ומחולקים מחילות אלו אף בדרך קיומם, דבדרך הא' משתדל המוחל רק במה שנזקק ע"מ להסיר העונש מן המזיק על חטאו זה המסויים, משא"כ בדרך הב' וכ"ש היכא דמוחל

דהנה, בהגדרת ענין המחילה מצינו לומר

שנתינת המתנות כו' של אבימלך לא היתה מספקת לפייסו. אבל בפשוטו של מקרא, אין הפרש לכאורה באיזה אופן באה בקשת פיוס ומחילה. ובפשטות יש לומר שנתנית המתנות היתה ביחד עם בקשת מחילה בכדי שתתקבל מחילתו – "כדי שיתפלל ויתפלל עליו".

23 ע"ד לשון אדה"ו באגה"ת רפ"ב לענין כפרה לפני ה'. וראה גם רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד ש"הבעל תשובה... אהוב ונחמד הוא לפני הבורא כאלו לא חטא מעולם. – ולהעיר מהחידוש "מעולם" (ועד"ז הוא באגה"ת פ"א – צא, רע"א) – לא רק בנוגע להחטא עליו שב. וראה לקו"ב בספר התניא (ח"ב ע' נט ואילך). אגה"ת עם ליקוט פירושים כו' (ע' עח ואילך). לקו"ש חי"ט ע' 394 הערה 20.

(* כ"ה בחי' הראב"ד הנדפס מכת"י (ירושלים, תשכ"ג) ובשטמ"ק שם: שהתפלל אברהם בעדו. 20 ועד"ז בתנחומא באבער (שבהערה 16) ובמדב"ר (שבהערה 13). 21 מ"כ ויל"ש שבהערה 16.

24 ראה יומא פו, סע"א בחטא שבין אדם למקום, דבתשובה מאהבה "נעקר עונו מתחלתו" (פרש"י שם ד"ה כאן), משא"כ בתשובה מיראה מ"מקצת שמו עליו" (פרש"י שם ד"ה וכתוב ארפה). ולהעיר מצפ"ע נ" להל' תשובה פ"ב ה"ב בסופו דיש נפק"מ בין ג' תשובות מאהבה, מיראה וע"י יסורין. עיי"ש. וראה לקו"ש חי"ז ע' 185 ואילך.

22 להעיר שעד"ז הוא הלשון ברמ"א או"ח סי' תרו ס"א. ש"ע אדה"ז שם ס"ד. אגה"ת פ"א (ק, א). ובשו"ע חו"מ שם: ואסור לנחבל להיות אכזרי מלמחול. וראה הלשון בטור שם. וראה לקמן הערה 35.

שיעשו תשובה וכפרה לא רק מחטא זה לבדו, אלא²⁷ בכללות הטבת דרכם ושעבודם לשמים.

וזהו שדייק רש"י בלשונו "שלא יהא אכזרי מלמחול", פירוש, דלא זו בלבד שאסור הגברא המוחל מלהיות "אכזרי" סתם (כסתימת לשון הש"ס), במה שיתיר חבירו להיענש (דלחויב זה ילפינן מאברהם²⁸, "ויתפלל אברהם"²⁹), אלא עוד זאת, דהחפצא דהמחילה צ"ל בדרך שהיא היפך מן האכזריות, דצ"ל פעולת מחילה בדרך התחסדות – דמי שהוא מוחל רק כדרך הראשונה דלעיל, להציל המזיק מעונשו, היא מחילה שיש בה אכזריות דהא עדיין נשארה טינא וקפיא בליבו, ודוקא במי שמוחל בלב שלם³⁰ נוכל לומר דמחילתו נקי' מן האכזריות³¹.

לגמרי בלב שלם, איכא בזה עשי' נוספת לעצם המחילה, מה שהולך ומשתדל בטובת המזיק ביתר שאת להשיבו מדרכו הרעה, עד שישתנה לטובה ויהי' אכן "כקודם החטא" מבלי שישאר בו רושם ופגם.

וזהו דילפינן דווקא מפרשתנו, דאופן המחילה שמחוייב אדם צ"ל עד כדי שדואג ומסייע להמזיק, דדווקא בפרשתנו מצינו שהתפלל משה "בעד העם"²⁵, היינו דמצינו בזה השתדלות בטובת החוטאים ולא רק שהתפלל להסיר העונש (משא"כ גבי אבימלך, דמצינו רק שהתפלל אברהם להצילו מעונשו ולרפאותו, ותו לא).

ואופן חיוב מחילה זה הוגדר בהכתובים דפרשתנו אף בהא דנצטווה משה "עשה לך שרף גו'", דפירשו בש"ס (ע"ז מד, א. וראה בארוכה יומא ג, סע"א ואילך) ד"לך" היינו "משלך", ולכאורה הוא דבר תימה מה שנצטווה משה לעשותו משלו ולא משל ישראל, אף דבא לכפר על ישראל מחטאם, אלא דבזה הוגדר אופן המחילה דמירי כאן, שהמוחל מתעסק בעצמו ומממונו להתחסד עבור כפרת החוטא.

והוא הוא פעולת ה"שרף", דמטרתו לא היתה רק לרפאות ישראל מעונשם, אלא שע"ז נשתנו החוטאים לטובה ונמחק עוונם באמת, דע"י ה"שרף" – "ישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים"²⁶, היינו

לבאר ולהסביר דבריו לפניו "שלא הי' ממחר נשון הנחש להתרפאות אלא א"כ מביט בו בכוונה", שפירושו לא הבטה אל "נחש הנחושת" מצ"ע בכוונה, אלא הסתכלות כשהוא על נס, כלפי מעלה כו' – ראה לקו"ש ח"י"ג עמ' 73 ואילך.

27 ראה הערה 23 בנוגע לדיוק "מעולם" – ואולי (גם) זה המקור לחידוש זה.

28 ורש"י לא הוצרך לפרשו, כי אי"ז חידוש לגבי הנהגת אברהם, משא"כ בפרשתנו שזה מוסיף הבנה באופן רפואת בני' (כדלעיל סעיף ה). וראה לקמן הערה 31.

29 ולכאורה זוהי הכוונה בהמשנה להגירסא לפנינו "ומנין שאם לא מחל לו שהוא אכזרי שנאמר ויתפלל אברהם אל האלקים וירפא אלקים את אבימלך גו'". ויומתק גם זה שמביא המשך הכתוב – "וירפא אלקים" – ראה מאירי שם: ואם לא מחל לו נקרא אכזרי הואיל ובקש ממנו כראוי שנמצא שאינו חושש על עונש חבירו. ועיי"ש המשך לשונו. וראה חדא"ג מהרש"א למשנה ב"ק שם.

30 "שלא יהא אכזרי מלמחול" משמעו (גם) שלא ימנע עצמו מלמחול עוד הפעם ועוד הפעם.

31 ולכן כתב רש"י בלשונו "שלא יהא אכזרי מלמחול", ולא בלשונו "שימחול מחילה גמורה", וכי"ב – להורות הכרח הדבר עד כדי כך שבלעדו ה"ה אכזרי.

25 ד"בעד העם" מיותר, שהרי זה בא בהמשך לבקשת העם "התפלל אל ה' ויסר מעלינו את הנחש" (וכמו שלא נאמר ד"יתפלל אברהם... בעד אבימלך"), אבל אין הכוונה דהכרחו של רש"י הוא רק מהתיבות "בעד העם" (כי אז הול"ל "וגו") כ"א מכל הפרשה.

26 ל' רש"י כא, ח: אמרו רבותינו. ובא בהמשך

לענין מידת הנחבל

ובזה יש ליישב היטב שינויי לשונות הרמב"ם בהלכותיו, דבהל' חובל ומזיק מיירי בגדרי מחילה השייכים לענין החבלה וההיזק, היינו מחילה המכפרת על ההיזק והעבירה עצמה, שע"י שימחל לו ינצל הלה מן העונש. ובהל' תשובה מיירי בגדרי מחילה המסתעפים מענין תשובת החוטא על להבא (היינו, דאינו רק כפרה למעשה היזק המסויימת, אלא מחילה המסייעת לתשובת הנמחל להיות תשובה שלימה), דאף זה ייפעל ע"י המחילה³², שבמה שימחל לו הניזק ימחה עונו לגמרי ויוכל לשוב בתשובה המביאתו להיות "מרוצה וחביב". כקודם החטא³³. ובהל' דעות מיירי במידות בני אדם³⁴, היינו בגדרי המחילה המסתעפים לענין מידת האדם המוחל.

וזהו שבהל' דעות פתח בהא ד"כשיחטא איש לאיש לא ישטמנו וישתוק כו' אלא מצוה עליו להודיעו כו'", היינו דאין ההדגשה בזה לענין החוטא, רק הוא מדיני הנהגת הניזק שלא יחזיק שנאו בלבו, ואדרבה – "לא ישטמנו" ומצוה עליו "להודיעו".

ועל זה המשיך התם, ד"אם חזר ובקש ממנו למחול לו, צריך למחול ולא יהא המוחל אכזרי", ולא הזכיר בזה שום איסור שישנו, וגם לא טרח

ובזה תחזור הגירסא ד"לא יהא אכזרי למחול" (ולא "מלמחול"), די"ל שכן היתה הגירסא מתחילה, והמדפיסים שינוהו כיון שלשון זה ד"אכזרי למחול" לכאורה אין לו פירוש, ד"אכזרי" ו"למחול" הוו תרתי דסתרי, ולזה שינוהו ל"אכזרי מלמחול". אמנם להנ"ל אתי שפיר, דבזה נדגש יותר גדר האמור במחילה, דהכא נתחדש שלא תהא המחילה מחילה שיש בה אכזריות, היינו דרש"י נתכוון כאן לשלול סוג מחילה שיש בה אכזריות קצת, וזהו שאמר דלא יהא אדם "אכזרי למחול" שימחול בדרך הראשונה והמועטת, רק ימחול בדרך התחסדות כו'. והוא על דרך ומעין הא דמצינו בנותן צדקה לעני בסבר פנים רעות, דמאבד זכותו אפילו נתן לו אלף זוז (רמב"ם הל' מת"ע פ"י ה"ד. וראה טוש"ע חיו"ד סי' רמט ס"ג (בשינוי לשון. ואכ"מ)).

(משא"כ אם נאמר בהיפוך, דמתחילה היתה הגירסא ד"מלמחול", אינו מחוור כלל מה שגשתנתה הגירסא ל"למחול").

ד.

עפ"ז מיישב מה ששינה הרמב"ם, דבכל מקום מיירי בגדר אחר שבהמחילה, לענין מחילת החבלה או לענין תשובת החובל או

32 ולהעיר מהענין דכמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם (משלי כז, יט).

33 להעיר מחובת הלבבות שער התשובה פ"ז קרוב לסופו, דמשמע שבאם לא שב מהעבירות שבין אדם לחבירו גם תשובתו על העבירות שלו שבין אדם למקום אינה מועילה כ"כ. וראה לקו"ש ח"ז ע' 177 הערה 40 (וראה שם בפנים ע' 180). וש"נ.

34 ובהל' דעות יש חילוק בין פ"ה ופ"ו – ראה לקו"ש חכ"ז ע' 160 ואילך. ואכ"מ.

ומה שכתב רש"י שזהו לימוד והוראה לכל ("מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול") ולא כפשט הכתוב (סיפור שמישה לא הי' (ח"ו) אכזרי מלמחול) – כי לאחרי כל מה שנאמר בתורה לפנ"ז ביחס של משה לבנ"י, איך שמסר נפשו עליהם, ובפרט לאחרי תפילתו ובקשתו בפר' שלח (במרגלים) ופ' קרח), אין הנהגה זו חידוש בנוגע למשה. ועכצ"ל, דזה שהתורה סיפרה זה בפרטי הדבר הוא – בכדי ללמד לאחריים – מכאן למי שמבקשים ממנו מחילה שלא יהא אכזרי מלמחול.

שהיתה), שע"ז מקדים בהלכה שלפנ"ז (ה"ט), ד"אין התשובה ולא יום הכפורים מכפרין אלא כו' אבל עבירות שבין אדם לחבירו, כגון החובל את חבירו . . או גזלו וכיו"ב אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחבירו מה שהוא חייב לו וירצהו, אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחול לו כו", היינו, דנחוצה לו מחילת הניזק ע"מ שתושלם תשובתו.

וזהו שממשיך ד"אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס, אלא יהא נוח לרצות כו" (דלכאורה דברים אלו שייכים המה להל' דעות, היכא דמיירי במידות ודעות בני אדם, אלא), שבזה מדגיש דאופן ודרך המחילה של הניזק נוגע ונחוץ הוא להמזיק לשלימות תשובתו, דדוקא כאשר המחילה אינה רק ע"מ להצילו מן העונש שבעבר, אלא שמתחסד עימו להיות תשובתו שעושה עתה שלימה, עד שיהא "מרוצה וחביב . כקודם החטא". ולכך לא ראה להדגיש כאן דין ג' פעמים במחילה (שנוגע למידת המוחל), רק הדגיש ד"בשעה שמבקש ממנו החוטא למחול, מוחל בלב שלם ובנפש חפיצה", שבזה מראה דאינו מוחל רק על עוונתו שעשה, אלא מתחסד עימו להשלים תשובתו שיהי' "מרוצה לפניו".

ה.

מתרץ קושיית הלח"מ, דבב' המקומות לא מיירי באותה מחילה, ובזה תלוי אי משיב ממון בכלל זה

ועפ"ז מחוויר שפיר מה ששינה מהכא להתם בכינוי הניזק, דבהל' חו"מ דמדגיש בעיקר דין המחילה הנוגעת לסלק עונש החבלה המסויימת שעשה נקט בלשון "אסור לנחבל להיות אכזרי ולא ימחל לו", היינו שהוא דרגא הראשונה

לפרש שצריך למחול אחר ב' או ג' פעמים, דהא מיירי בדינים הנוגעים למידות (ו"דעות") המוחל, ומדין מידת המוחל שאסור שתהי' בו מידת האכזריות, הרי כבר בפעם הראשונה צריך שימחול לו (אף שאז עדיין ליתא להאיסור כו')³⁵.

אמנם, בהל' חובל ומזיק קאי במה שנוגע לכפרת החובל על חבלה זו המסויימת, כמו שהדגיש בהלכה שלפנ"ז (ה"ט) ד"אין מתכפר לו ולא נמחל עונו עד שיבקש מן הנחבל וימחול לו". ולזה ראה להדגיש כאן דווקא ד"כיון שבקש ממנו החובל ונתחנן לו פעם ראשונה ושני' וידע שהוא שב מחטאו וניחם על רעתו ימחל לו", פירוש, דרק כשרואה בהשתדלות המזיק והכנעתו ש"שב מחטאו וניחם על רעתו", ראוי הוא חבירו שימחל לו ויתכפר ממנו עונשו.

ובהל' תשובה עוסק במה שנוגע לשלימות תשובת המזיק (ולא רק כפרתו מחבלה זו

35 ראה חבור התשובה להמאירי שם ובהנסמן לעיל הערה 11.

ויל' שזהו גם החידוש בפרשתנו – לפי התנחומא (באבער), במדב"ר ויל"ש שם (נסמן לעיל הערה 16) – "מיד נתריה להם שאין המוחל נעשה אכזרי", והיינו שמצד זה שאין המוחל נעשה אכזרי (בעצמו) יש למחול מיד*.

[ועפ"ז אולי י"ל שההמשך במדרשים "ומנין שאם סרח כו" – שנקרא חוטא אם אינו מוחל לו – מדובר בפעם הג', כברמב"ם הל' תשובה שם ה"ט. וראה חבור התשובה להמאירי שם].

ובשו"ע אדה"ז (שבעה ערה 22) ס"ד "והמוחל לא יהי' אכזרי מלמחול אלא ימחול לו מיד", אף שכתב לפניו ס"ב "שצריך האדם למחול תיכף ומיד שמבקשים ממנו מחילה ולא יהא אכזרי מלמחול ואם יבקש ממנו ג"פ כו". ואכ"מ.

(* אבל בתנחומא לפנינו "נעשה להם אכזרי", היינו שייך לא להמחול כ"א להנמחל.

לקראת שבת

כה

למחילה דמיירי בה בהל' חו"מ למחול לו מן חבלת הממון לבד, לזה אינו זקוק לריצוי אם נסתלקה מכאן חבלת הממון. משא"כ להמחילה דמיירי בה בהל' תשובה, שיוכל להיות "מרוצה וחביב", זקוק הוא לריצוי אף בשנתן לו ממונו, דמ"מ אינו דומה עדיין למי שלא חטא מעולם (ושלימות התשובה הוא שיהי' כמי שלא חטא מעולם, ולא כמי שחטא ונמחל לו)³⁷.

והמועטת דמחילה, מה שמחוייב עכ"פ "למחול לו" לחטא זה.

משא"כ בהל' תשובה דנחוצה המחילה לא רק בדרגתה הראשונה להצילו מן העונש (שמחילה זו נעשית על ידו בתור "נחבל"), אלא מחילה שאינה כרוכה וקשורה דווקא בהחבלה שהיתה, רק שבתור "אדם" המחפש טובת חברו, מסייעו שתהי' עשיית תשובתו דעתה בשלימותה – שע"ז צריך לא רק "למחול לו", אלא כלשונו כאן – "אסור לאדם להיות אכזרי ולא יתפייס", היינו שצריך לפיוס מיוחד.

ובזה תתורץ קושיית הלח"מ דלעיל³⁶, דאכן

צריך לרצותו, ככפנים, וככמפרשים שבהערה הבאה. – אבל בשו"ע אדה"ז הנ"ל (חלק חו"מ הל' נזקי גוף ונפש ס"ו) מחלק בין גזול ומזיק (כלח"מ ותוס' יוהכ"פ הנ"ל).

(37) ראה גם שו"ת שתי הלחם סט"ו. ספר קובץ על הרמב"ם הל' תשובה שם.

(36) בלח"מ ובתוס' יוהכ"פ שם מחלקים בין גזול ממון חברו ומזיק ממון חברו. ולכאורה מלשון הרמב"ם בהל' תשובה "או גוזלו וכיוצא בהן", וכן ממה שהוסיף (לאחר שכתב "אינו נמחל לו לעולם עד שיתן לחברו מה שהוא חייב לו וירצהו") "אע"פ שהחזיר לו ממון שהוא חייב לו (ולא "ממון שגזלו" וכיו"ב) צריך לרצותו ולשאול ממנו שימחל לו", משמע שבכל גווני

תורת חיים

מכתבי קודש

גשמיות ורוחניות יחד ילכו

הצלחת העסק - בקביעות עתים לתורה

רואים במוחש שההתרגזות בעניני עולם, לא רק שאינו מועיל אלא עוד מקלקל, ובפרט בהיחס שבין אחד לחבירו שכשהאחד מתרגז, מתרגז גם השני, ובשעת התגלות מדות הנה מכה מוחין ושכל, ואח"כ חאפט מען זיך אז מען האט ניט געדארפט זאגען דעם ווארט 'תופסים' שלא היה צריך להתבטאות כך], ונוסף עכ"ז העדר השלום איז ניט געזונט [אינו בריא] גם בעד העסק ולפעמים הן בגשמי [ות] והן ברוחניות, וכאשר יפעול בעצמו להיות יותר במוחין ומעט במדות, הנה בדרך ממילא יתגלו (וועלן זיך ארויסווייזן) דרכים איך להעמיד העסק ותהי' גם העבודה בהעסק כדבעי למהוי.

אחת מהטע[ו]יות שרואים אצל אברכים, שמחלקים בעולם הגשמי מן הרוחני (שבדקות דקות הוא ענין היפך האמונה, דאמונת ה' אחד ושמו אחד הן בגשמיות והן ברוחניות) במילא נראה להם שאם העסק אינו כדבעי, צריך לחפש רק לתקן בנוגע להעסק עצמו, ואין חושבים אולי זה מפני שצריך למלאות מה בעניני תורה ומצות, שהם צנור לפרנסה, וכאשר יהי' חזק בשמירת שלשת השיעורים השווים לכל נפש, בחומש תהלים ותניא, הידועים, וגם בקביעות עתים לתורה נוסף על הנ"ל, בנגלה ובחסידות, הנה אז גם גשמיות העסק יהי' הלוך וטוב ובשמחה.

(אג"ק ח"ו אגרת א'תתקו)

לקראת שבת

כז

שידוך - ע"י התחזקות ביחוד קוב"ה ושכינתו

בנוגע לבנו... שי' בענין זיווג מתאים בגו"ר, הנה עליו ג"כ בעצמו לעוררו אשר כל הענינים דלמטה הם משתלשלים מלמעלה ובמילא הם בדוגמת הענינים דלמעלה, אשר לכן ג"כ האתעדל"ע באה באתעדל"ת, וזהו ג"כ תוכן הפנימי של מאמר רז"ל שמדותיו של הקב"ה הם מדה כנגד מדה, ובמילא צריך הוא בעצמו וכן כל אלה שנוגע להם הענין של נשואי בנו שי', להתחזק בהענינים המביאים לידי יחוד קוב"ה ושכינתו כביכול וע"פ המבואר בתניא פרק מ"א ובכמה מקומות בדא"ח, כדי באר.

(אג"ק ח"ז אגרת א'תתקה)

בריאות - בהוספה כבריאות הרוחנית של מושפעיו

בנועם קבלתי מכתבו מח' למ"ט מונים בו כותב ע"ד התועדות דחג הפסח ותוכן דבורו אז, ויה"ר מהשי"ת אשר לאיוש"ט ימשיך בהשפעתו על סביבתו לקרב את לבם לתורה ולמצות ולמאור שבתורה זוהי פנימיות התורה אשר מובן שזה מוסיף ג"כ בפנימיות החיות בגשמיות כי הרי אצל איש הישראלי הגשמיות והרוחניות יחד ילכו ובמילא נתוסף ג"כ בחיצוניות חיות הגוף, וכידוע דאשתו כגופו דמיא ה"ז מוסיף תוספת בריאות גם בהנוגע לאשתו של אדם והשי"ת יצליחו לבשר טוב גם בזה.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תרכט)

זה עתה נתקבל הפ"נ שלו אודות זוגות הרבנית מרת... תחי' וכשאהי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע אזכירה לרפואה קרובה ויה"ר מהשי"ת אשר יבשר טובות בזה.

ובודאי לדכוותי' אך למותר להעיר על מרז"ל שמדתו של הקב"ה מדה כנגד מדה וכשמוסיפים בבריאות מושפעיו היינו סביבתו וקהלתו בריאות ברוחניות ע"י קירוב לבם יותר ויותר לאבינו שבשמים הרי הקב"ה מוסיף בריאות הגשמי והרוחני (אשר אצל איש הישראלי יחד ילכו והא בהא תליא) בהמצטרך לו ולאשתו דאשתו כגופו דמיא וזהו נוסף על ענין זה שגדול ערכו בפ"ע וכמובא הביאור במרז"ל שכר מצוה מצוה, אשר עצם היכולת לעשיית המצוה בפועל זהו שכר היותר גדול שנברא יכול לקבל בחסד חנם של הקב"ה המאפשר לאדם קרוץ מחומר למלאות רצון ממה"מ הקב"ה בכבודו ובעצמו.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תרלד)

מנוחה - ע"מ להתחזק ברוחניות

ובטח למותר לעורר אשר כיון שבית מלון לו שבמשך הקיץ עוברים שם כמה וכמה אנשים וכוונתם לשם הבראה ומנוחה ובמילא הרבה זמן פנוי להם, הנה כמו שמשתדלים בהטבת בריאות הנ"ל בגשמיות על אחת כמה וכמה שצריך להשתדל בהטבת בריאות הנ"ל ברוחניות, ובפרט שאצל איש ואשה הישראלים הגשמיות תלוי בהרוחניות,

ובודאי נמצאים בבית מלוננו ספרים בכלל וספרים הנוגעים לחיי היום יומים היינו ספרי פסקי דינים והלכות הצריכות ספרי חסידות ומוסר וכו' בפרט, ובטח במדה האפשרית מעוררים שימת לב המתארחים בבית מלוננו על כל זה, והשי"ת יצליחו.

(אג"ק ח"ט אגרת ב'תשפד)

מהלך הנפש בהתקשרות לתלמיד לרבו

בזכרו ימים מקדם בעמדו לפני רבו, ואז דוקא נזכר הוא כל אשר שמע, את אשר הקשיב, את אשר ראה, וכה הוא נמשך בזה דברגע ההוא כולו רועד, גוע בנעימה, ועוד מעט וכאלו איננו כי כלתה נפשו לשוב אל אותו המצב אשר הי' בתחלה במסיבת רבו.

כל חיותו - בהיותו סמוך לרבו

תלמיד הקשור לרבו בהתקשרות עצמי עד כי כל מהותו ועצמותו של התלמיד אינו אלא זה מה שהוא מקושר ברבו, וכל חיותו הוא בהיותו סמוך לרבו, היינו לבד זאת אשר הגה של רבו בתורה וחכמה ומדות מתעצם אצלו בקליטה וצמיחה טובה, כדוגמת קליטתו של הגרעין הנזרע בעדיות שעושה פרי טוב. הנה עוד זאת גם שיחה שנראית לחולין ותנועה קלה של הרב בארחות חיי היומיו, הנה אצל התלמיד המקושר הוא תורה שלמה, ומקור מעיין החיים בכל הנהגותיו.

נקל להבין אשר תלמיד מקושר כזה הנה בהפרדו מרבו, הוא כפורש מן החיים ממש, ואין שום דבר וסיבה בעולם אשר יפרדנו מרבו, כי הכל כלא וכאין ממש לגבי התקשרות זו.

כוסף ומשתוקק אל רבו

ונצייר כאשר רבו, גזר על תלמידו זה, להפרד ממנו ולהיות באחד המקומות אשר פקד עליו להיות נמצא שם, וסידר לו אופן עבודתו במקום ההוא, במה שיתעסק בלימודו, ואיך שתהי' הנהגתו בכל פרטי עניניו.

והתלמיד כי כבוד לו הדבר להפרד מרבו, בכל זה מקיים הוא הגזירה והצווי באותה הדיוק והזהירות שהנהו רגיל בהתקשרות לרבו. אמנם בהיות כל עצמותו ומהותו הוא מסוד ונתון להרב הנה גם בהיותו במקום שהוא, הנה גם שם, כוסף ומשתוקק אל רבו, ואדרבה אז דוקא מתגדל תשוקתו ביותר, עד אשר בא לכלל כלות הנפש, כי בזכרו ימים מקדם בעמדו לפני רבו, ואז דוקא נזכר הוא כל אשר שמע, את אשר הקשיב, את אשר ראה, וכה הוא נמשך בזה דברגע ההוא כולו רועד, גוע בנעימה, ועוד מעט וכאלו איננו כי כלתה נפשו לשוב אל אותו המצב אשר הי' בתחלה במסיבת רבו.

קיום הציווי - הפתיל המאחד

אמנם עוד נשמתו בו הנה לפתע פתאום זכור יזכור גזירת רבו אשר פקדהו להיות באשר הוא עתה, ואשר זהו רצונו וחפצו של רבו שהוא יהי' במקום שהוא עתה, תוקף חפצו האדיר, והנחת עצמותו וביטול אל רצון רבו, פועל בו שקיטה חיצונית, והבערה פנימית.

גזירת הרב פועלת בו מנוחה חיצונית ותוקף החפץ פנימי מתחלף ללהב בקיום אותו הפועל שציוה עליו רבו, וטעם הדבר הוא להיות כי קיום הציווי הנה הוא אף הוא הפתיל המאחד ומקשר אותו עם רבו, להיות אתו עמו לאחדים ממש כאשר הי' בתחלה, ואשר על כן הנה הדבר מובן שאת כל הלהב והגעגועים לרבו הוא משקיע בפעולה שציוהו רבו.

הרב מבין כל זאת בעומק ופנימיות ממש

כוסף ותשוקת התלמיד ושקידת עבודתו במסירת ונתינת נפשו פועל גם על הרב בסוד כמים הפנים אל הפנים, להיות פונה לתלמידו בפנים מאירות ובפנים מסבירות.

וטעם הדבר הוא כי כל אותו המהלך נפש של התלמיד ורגשותיו, הן תוקף הגעגועים אל הרב - ה'רצוא', והן המנוחה החיצונית - ה'שוב', והן הלהב הפנימי ללא גבולות בקיום ציווי הרב, הרי הרב מבין זאת בעומק ופנימיות ממש, כי זהו מציאותו של הרב שידוע כל דבר בטירתו העצמי, וזהו גורם ופועל בהרב לפנות בפנים מאירות ומסבירות לתלמידו, ולהאציל עליו אור בהיר גם מרחוק באותן הדרכים הנעלמים, אשר נתיבותיהם ידועים רק ברגשי לב, וכמאמר "הלב מרגיש".

(אגרות-קודש ח"ב עמ' תכג-תכד)

לזכות
החתן הרה"ת דוד שמואל הכהן
והכלה מרת חי' מושקא שיחיו
ראזענפעלד
לרגל נישואיהם בשעטו"מ
ביום כ"ז סיון ה'תשע"א

יה"ר שיזכו לבנות בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצוה
*

נדפס ע"י ולזכות הורי הכלה
הרה"ת יצחק מנחם הלוי וזוגתו מרת הנ"ה שיחיו וינברג

ולזכות
זקן הכלה הרה"ת יוסף הלוי שי' וינברג

לזכות
הת' יוסף שי'
לרגל הכנסו לעול המצוות בשעטו"מ
ביום ט"ו סיון ה'תשע"א

יה"ר שיגדל להיות חסיד, ירא שמים ולמדן
לנח"ר הוריו וכל משפחתו שיחיו
*

נדפס ע"י הוריו
הרה"ת מרדכי וזוגתו מרת אהובה ברכה שיחיו
פאגעלמאן